

MEJERIFORENINGEN

DANSK MEJERIINDUSTRI

– en kort præsentation af mælkeproduktionen
og mejeriindustrien i Danmark
– samt de organisationer,
som repræsenterer branchen

Mælk produceres på få og store anlæg

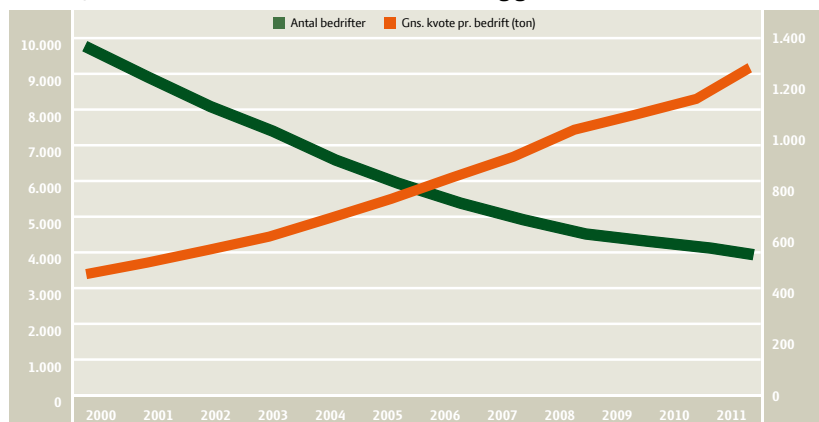
Både landmænd og mejerier er blevet færre, større og meget mere effektive

Landbrug og fødevarerindustri har til alle tider været en central del af det danske samfund. Og selvom beskæftigelsen er faldet i takt med indførelsen af moderne teknologi, bidrager man fortsat betydeligt til den danske økonomi. Alene mejerierne har 7.600 ansatte, mens de 3.800 malkebedrifter rummer ca. 12.000 stillinger. Hertil kommer maskinleverandører, forskere m.fl., som er direkte relaterede til erhvervet.

Mælkeproducenterne er blandt dem, som har oplevet den kraftigste strukturudvikling hen imod få, store og meget effektive brug. Den samlede mælkeproduktion har ligget forholdsvis stabilt på ca. 4,5 mia. kg mælk siden indførelsen af EU's kvotesystem i 1984 – dog stigende til 4,8 mia. kg. i 2011. Samtidigt er antallet af mælkeproducenter historisk halveret hvert 10 år. I 2012 er antallet knap 3.800, hvilket fortsat ventes at falde. Det betyder samtidigt, at man er blandt de nyeste og mest effektive i Europa med de højeste standarder for mælkekvalitet, dyrevelfærd og miljøbelastning. En dansk mælkeproducent har i gennemsnit knap 150 køer, som hver producerer lige knap 9.000 kg. mælk årligt (2012).

I 2000 var der knap 10.000 aktive mælkeproducenter i Danmark. Tolv år senere er dette mere end halveret til 3.800, som til gengæld i gennemsnit producerer 1,2 mio. kg mælk mod godt 450.000 kg. i 2000.

Antal mælkebedrifter og gns. kvote

40 selvstændige mejeriselskaber

Danske mejerier har oplevet en strukturudvikling, som minder om mælkeproducenternes. I 30'erne havde hver landsby sit eget mejeri med knap 2.000 selskaber fordelt ud over det ganske land. I takt med, at antallet af mælkeproducenter faldt, og nye moderne tankvogne afløste hestevognene, blev produktionen af mejeriprodukter også koncentreret på færre, store og effektive anlæg.

Et enkelt selskab – Arla Foods – har haft særligt vokseværk. Adskillige opkøb og fusioner har i 2012 placeret mejeriet blandt verdens største mejeriselskaber og et internationalt ejerskab fordelt på godt 12.000 landmænd i 6 lande. Arla Foods producerer alle typer basisprodukter samt en række højt forædlede specialprodukter – også i tørret form. Selskabet er repræsenteret på samtlige kontinenter med en betydelig eksport og råder over 28 mejerianlæg i Danmark samt 40 anlæg placeret i 13 forskellige lande.

De øvrige mejerier er i højere grad specialiserede i forskellige nicher, hvilket spænder lige fra håndværkslavede specialoste til højteknologisk fremstilling af ostepulver.

Arla Foods og de øvrige 10 danske andelsmejerier forarbejder 97 pct. af den indvejede mælk i Danmark. De 29 privatmejerier – som også rummer en håndfuld gårdmejerier – producerer dog 12 pct. af den samlede osteproduktion. Ud over de producerende mejerier har Danmark også flere store handelselskaber, som eksporterer både danske og udenlandske mejeriprodukter.

Stigende eksport og import

Samtidig med at 2/3 af den danske mejeriproduktion eksporteres til en værdi på ca. 16 mia. kr., oplever mejerierne en stigende konkurrence på hjemmemarkedet. Udenlandske mejeriselskaber er på det danske marked med smør, ost og konsummælk, som ofte sælges under detailkædernes egne mærker.

Medlemmer af Mejeriforeningen:

Mejeriforeningens 33 medlemmer kan deles op i to grupper, hhv. andels- og privatmejerierne samt handelsvirksomheder med eksport og import af mejeriprodukter. Endvidere findes 10 mindre mejerier, som ikke er medlem af Mejeriforeningen.

Rørbæk

Mælk, smør og ost får selskab af pulver

Danmarks mejeriproduktion har udviklet sig med lang række nye produkter. Ost er størst, men pulver og andre ingredienser vokser støt

Den danske mælk er historisk omsat i en lang række produkter, som har været en vigtig del af danskernes kost samt en betydelig eksportartikel. Da mejeribrugget blev grundlagt i slutningen af 1800-tallet, var smør og konsummælk de centrale produkter. Smør blev den store eksportartikel med Storbritannien som det store centrale marked.

I den sidste halvdel af 1900-tallet er osteproduktionen dog vokset til at blive mejeribruggets største produktområde, som udgør næsten halvdelen af den totale danske mejeriekseport, der samlet har en værdi på over 16 mia. kr. med fortsat stigende tendens.

I alle kategorier har mejerierne opbygget stærke varemærker, som har nydt stor anerkendelse og loyalitet på både hjemmemarkedet og på eksportmarkeder.

Gule, blå og hvide oste

De gule oste består både af klassiske Danbo-typer, som typisk afsættes på hjemmemarkedet, og Havarti- og Mozzarella-typer, hvor hovedparten går til eksport. Ostene produceres og sælges både i hel form samt i skiveskårne og reven form.

De blå oste omfatter forskellige skimmeoste, hvor Dana-blå'en er en dansk specialitet, der kun må produceres i Danmark, da produktet er BGB-beskyttet.

De hvide oste anvendes typisk til salater.

Visse ostetyper findes endvidere som såkaldte analoge produkter, hvor det animalske fedt i mælken er erstattet af vegetabilsk fedt.

Konsummælk i mange varianter

Syv danske mejerier producerer en række konsummælksprodukter, – lige fra drikkemælk, fløde og en række syrnede produkter til forskellige smagstilsatte produkter, fx kakaomælk. Alle produkter findes i en lang række fedtvarianter. Eksporten på ca. 80 mio. ton svarer stort set til importen, hvor flere udenlandske produkter bl.a. findes på det danske marked som såkaldte private labels – altså i detailkædernes egne mærker.

Smør

Flagskibet i den danske smørproduktion er Lurpak, som både er dominerende på hjemmemarkedet og er verdens stærkeste smørmærke. Smørret har siden midten af 90'erne fået selskab af de såkaldte blandingsprodukter, hvor tilsat olie skaber et mere smørbart produkt direkte fra køleskabet.

Blandingsprodukter har overtaget en stigende del af danskerens smørforbrug og udgør ca. 4/5 af danskernes smørforbrug.

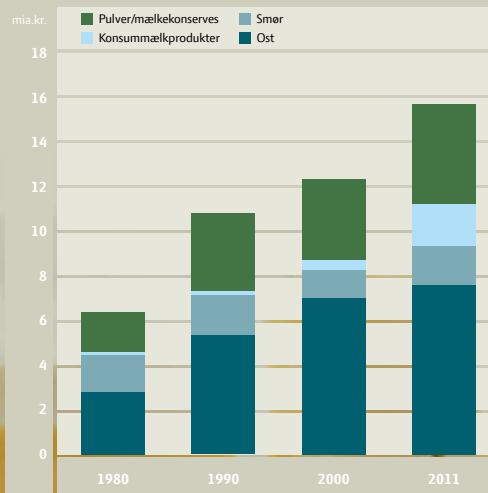

Pulver/ingredienser

Mejerierne byggede helt tilbage i 30'erne de første kommercielle tørreanlæg, hvor man siden hen har produceret forskellige pulverprodukter. Oprindeligt har dette været sødmælkspulver og skummetmælkspulver, som enten har været anvendt til almindelig konsumforbrug – typisk i tredjeverdenslande, som modernælkserstatning eller i fødevarerindustrien eller som dyrefoder. Endvidere er flere produkter udviklet fra at være spildprodukter med lav værdi til højtforædlede produkter – fx valle- og ostepulver. Disse specialprodukter har særlige ernæringssegenskaber, der bl.a. bruges i helseindustrien og lægemiddelindustrien.

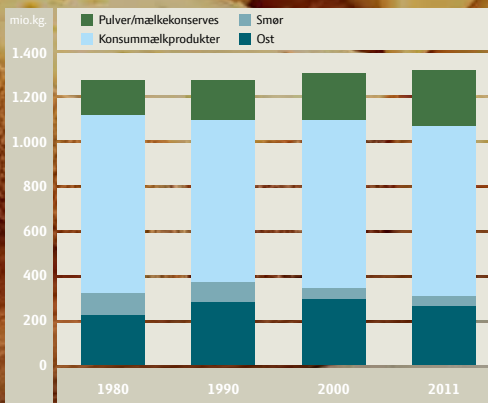
Mejerieksport – værdi

Kilde: Mejeriforeningen / Landbrug & Fødevarer

Ost og pulverprodukter har udviklet sig til de førende eksportartikler fra den danske mejerisektor. Smøreksporten er faldet, men til gengæld er eksporten af blandingsprodukter (fx Kærgården) steget markant (indgår ikke i opgørelsen).

Mejeriproduktion – mængde

Kilde: Mejeriforeningen / Landbrug & Fødevarer

Konsummælk fylder mest i mængder på mejerierne - men værdien af oste- og pulverproduktion er dog væsentligt højere. Det forklarer, at den samlede produktionsmængde kun er steget svagt, mens eksportværdien er steget markant.

Stort udvalg – især af fedtfattige produkter

Danskerne drikker mindre mælk, som til gengæld bliver mere fedtfattig – og en stor del er økologisk

Mælk udgør en vigtig del af danskernes kost. Fra sundhedsmyndighedernes side har man til alle tider anbefalet en halv liter mælk om dagen. Selvom forbruget af drikkemælk har været faldende i en årrække, har mejerierne dog formået at levere andre og nye produkter, så danskerne fortsat får dækket behovet for kalk og de andre vigtige vitaminer og mineraler i deres daglige kost.

For drikkemælkenes vedkommende er der sket en markant forskydning i forbruget hen imod de fedtfattige mælketyper, så danskerne i dag har det suverænt største forbrug af de fedtfattige mælketyper (skummetmælk og minimælk) i Europa. I et forsøg på at fastholde forbruget af drikkemælk har mejerierne stået bag flere kampagner, som skal sikre en høj viden om mælkenes ernæringsmæssige egenskaber. Tilsvarende arbejdes der målrettet på at øge andelen af mælkedrøkkere i skolemælksordningen, hvor man bl.a. søger at fastholde interessen i de større klasser.

Når det gælder smør, har blandingsprodukter i stigende grad overtaget danskernes køleskabe i de sidste 30 år, så der står Kærgården eller lignende på fire ud af fem pakker smør

i dag. I de seneste år er der også produktudviklet markant i blandingsprodukter, så markedet i dag rummer flere fedtfattige varianter m.m.

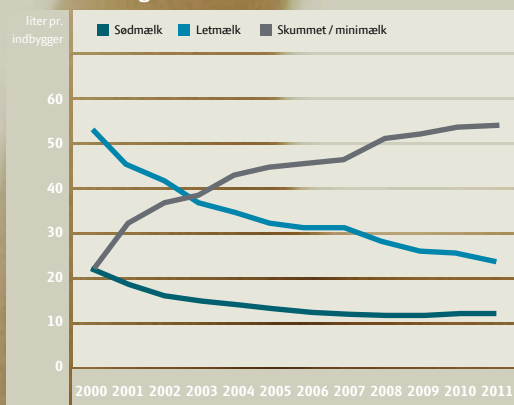
Udbuddet af oste har tilsvarende været konstant stigende inden for både gule, blå og hvide oste. Dette handler ikke blot om produktudvikling af danske oste, men også om støt stigende import af en række udenlandske specialoste.

Økologisk mælk stort

Danmark er det land, hvor økologisk mælkeproduktion først blev etableret i større industriel produktionskala i slutningen af 90'erne. Ti pct. af den samlede mælkeproduktion er økologisk, hvilket er blandt de største internationalt. Den betydelige produktion er tæt sammenkoblet med et tilsvarende højt forbrug i sammenligning med andre lande. Det gælder især den økologiske konsummælk, hvor knap hver tredje liter mælk har ø-mærket, mens det samme gælder knap hver femte pakke smør. Ost må til gengæld nøjes med en mere ydmyg andel på ca. 3 pct. af det samlede forbrug.

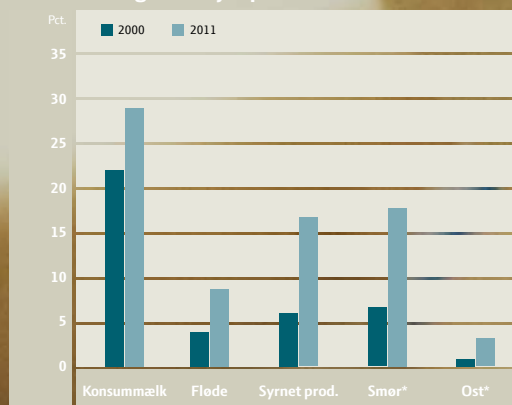
Forbrug af konsummælk 2011

Kilde: Landbrug & Fødevarer

Danskernes forbrug af de fedtfattige mælketyper er mere end fordoblet siden år 2000, hvilket er det højeste forbrug i Europa.

Økologiske mejeriprodukter – markedsandele

Kilde: Landbrug & Fødevarer

* = Anslået

Konsummælkens markedsandel er steget til 29 pct., hvilket er blandt de højeste, når det gælder økologiske fødevarer.

Mejeriorganisationerne samler sig

Mejeribruget har gennem historien oplevet adskillige fusioner og sammenlægninger og er i dag samlet i Mejeriforeningen, som er tilsluttet Landbrug & Fødevarer

De danske mejerier har op gennem historien været organiseret i en lang række organisationer. Tilbage i 30'erne var der i omegnen af 2.000 mejerier i Danmark, hvilket var grundlaget for en række interesseorganisationer af både regional, national og international karakter. Uanset om man producerede smør, Danablu eller konsummælk, var der behov for at koordinere produktstandarder og sikre en dialog med myndighederne om de produktionsvilkår, der skulle være gældende. Hertil kom skellet mellem de andelsbaserede mejerier over for de privatejede mejerier, som til tider også havde modsatrettede interesser. Hvis man yderligere lægger de landmandsbaserede organisationer til, har branchen haft adskillige hundrede organisationer med hver deres interesseområde.

I 1912 stiftede man De samvirkende Danske Mejeriforeningers Fællesorganisation, som senere blev til Mejeriforeningen. I 60'erne havde man op mod 700 medarbejdere, der var beskæftiget med salgsorganisation med Karoline-pigerne i spidsen, udenlandsk mejeridrift, laboratoriedrift m.m. Man stod også bag Karolines Køkken og administrerede smørmærket Lurpak. Samtidig med at man integrerede flere små organisationer i Mejeriforeningen, blev en række produktionsområder afviklet op gennem 90'erne og 00'erne.

I 2002 går man ind i samarbejdet Dansk Kvæg, som i 2009 får overført driftsansvar for veterinærafdeling og kvalitetsrådgivningsfunktionen til landmændene.

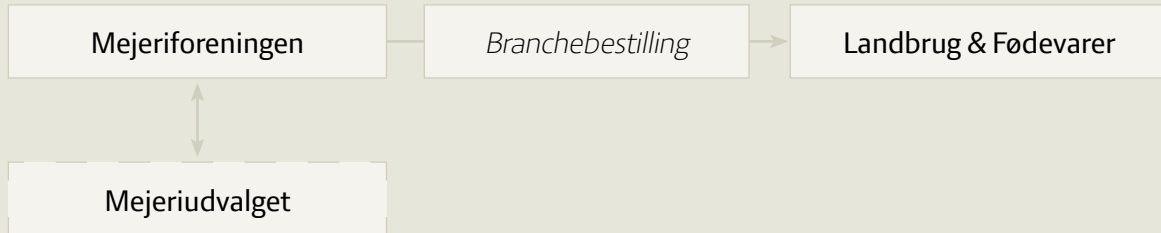
Landbrug & Fødevarer etableres

I 2009 dannes Landbrug & Fødevarer med hovedsæde på Axelborg i København, hvor en stor del af landbrugs- og fødevarerorganisationer samles i én organisation. Mejeriforeningen tilslutter sig samarbejdet og overfører 23 mejerifaglige medarbejdere til direkte ansættelse i Landbrug & Fødevarer som en del af personalestaben på 225 medarbejdere.

Efterfølgende etablerer Landbrug & Fødevarer et branchesekretariat for mejerierne med 6 af de overførte medarbejdere, som arbejder med specifikke mejeriprojekter. Repræsentationen i Bruxelles med fire medarbejdere, Danish Dairy Board, er ligeledes integreret i Landbrug & Fødevarer.

Ved tilslutningen opretholdes Mejeriforeningen som selvstændig organisation. Tilsvarende findes Foreningen Danmarks Privatmejerier samt Dansk Oste- og Smørforening fortsat som selvstændige organisationer, hvor sekretariatsfunktionen dog varetages af Mejeriforeningen. Det samme gælder Mælkeudvalget, som administrerer mælkekvoteordningen frem til 2015, med 8 medarbejdere.

Varetagelse af brancheopgaver

Mejeriforeningen består af 33 medlemsvirksomheder, som udpeger bestyrelsen på seks, hhv. fire repræsentanter fra Arla Foods, én fra øvrige andelsmejerier og én fra privatmejerierne. Endvidere udpeges 14 medlemmer til Mejeriudvalget, som rådgiver bestyrelsen og indstiller den årlige branchebestilling. Denne definerer og finansierer de ydelser, man ønsker løst af Landbrug & Fødevarer ud over medlemskabets basisydelser

Mejeriforeningen og Arla Foods udpeger hhv. én og fire medlemmer af de 34 medlemmer af virksomhedsbestyrelsen i Landbrug & Fødevarer. De 36 udgør sammen med 23 repræsentanter fra primærbestyrelsen L & F's Fællesbestyrelse, hvor de fire medlemmer af formandskabet sidder i begge bestyrelser.

Politisk lobbyarbejde og rådgivning af medlemmerne

Landbrug & Fødevarer og Mejeriforeningen varetager i fællesskab de centrale opgaver i interessevaretagelsen for de danske mejerier

Med Mejeriforeningens tilslutning til Landbrug & Fødevarer i 2009 startede en ny æra for danske mejeriers fællesskab og organisationsarbejde. Landbrug & Fødevarer varetager interesser for både landmændene og de fødevarer virksomheder, som forarbejder råvarerne, med en bestyrelse for hhv. primærsiden og virksomhedssiden. Dermed er mejerierne sammen med virksomheder som slagterier, grovareselskaber, frøfirmaer, maskinindustri, æggevirksomheder, pelsdyrauktioner m.fl.

Landbrug & Fødevarers opgave består hhv. i at forklare erhvervets interesser over for beslutningstagere både nationalt, i EU og globalt samt i at rådgive medlemmer og sikre,

at disse er ajourført med nyeste viden og regelsæt på de forskellige produktområder. I en lang række sammenhænge er man høringsberettigede - dvs. man får mulighed for at kommentere love og direktiver, inden de endeligt vedtages. Før, under og efter denne lobbyproces kommunikerer der tæt med medlemmerne, så disse er klædt på i forhold til eventuelle ændringer. Landbrug & Fødevarer har endvidere et særligt indsatsområde med at optimere erhvervets image. Hovedparten af de 225 faglige og administrative stillinger er placeret på Axelborg i København, dog er 20 stillinger med mejerispecifikke opgaver placeret i Agro Food Park i Skejby v. Århus.

Mejeriforeningen

Mejeriforeningen består fortsat som selvstændig organisation med egen bestyrelse. Blandt medlemmerne udpeges 14 repræsentanter til Mejeriudvalget, hvor man løbende forholder sig til problemstillinger og definerer de opgaver, som bestyrelsen ønsker varetaget af Landbrug & Fødevarer. Mejeriforeningen ligger på Sønderhøj i Viby J. med 17 stillinger.

Mejeriforeningen administrerer bl.a. skolemælksordningen

Generiske kampagner

- Forskellige kampagner til mælkens fremme – heraf flere EU-støttede.

Skolemælksordningen

- Skolekontakt, administration, afregning, EU-tilskud.
- Kampagner og marketing

Øvrigt

- Administration af Lurpak og Karolinekoen.
- Varemærkebeskyttelse, herunder BGB/BOB
- Mejerirationaliseringsfonden, andelsvedtægter.
- Formue- og ejendomsforvaltning samt regnskaber.

Mejerispecifik opgaveløsning i L&F – eksempler

Fødevarerikkerhed:

- Al lovgivning vedr. tilsætningsstoffer, kontaminanter, GMO, hygiejnestandarder
- Støtte ved inspektioner og krav om eksportcertifikater
- Opbygning af egenkontrol, ISO-certificering, risikoanalyser

Økologi

- Administration af brancheaftale om økologisk kød og mælk samt statistik og markedsrapportering.

Erhvervspolitik

- Kontakt og repræsentation i Bruxelles vedr. EU-politik, herunder restitutioner, eksportstøtte m.m.
- Kontakt til danske myndigheder vedr. finanspolitik, skatter/afgifter m.m.

Produktlovgivning

- Mærkning, sundhedsanprisning, berigelse af produkter, oste-/varestandarder,
- Database med fødevarerlovgivning (PLInet)

Mejeriforskning

- Administration af Mejeribrugets Forskningsfond
- Deltagelse i diverse råd/arbejdsgrupper omkring uddannelser.
- Relationer til kvægforskning – herunder nordisk samarbejde.

Markedsovervågning

- Overvågning og rapportering af markedsudvikling
- Bistand ved toldproblemer

Mælkeafgiftsfonden

- Administration og projektadministration

Kommunikation

- Udgivelse af branchebladet mejeri, mejerisektion på LF-Medlemsforum.

Ernæring

- Kontakter til sundhedsmyndigheder og deltagelse i diverse råd og arbejdsgrupper
- Kommunikation til fremme af mælkenes position.

Internationalt samarbejde

- Repræsentation i EDA og IDF på en række fagområder - herunder CODEX.

Arrangementer

- Landsmejeriudstillingen/Danish International FOOD Contest, Mejeribrugets Dag, kredsudstillinger, medlemsmøder

Øvrigt

- Oprindelsesbeskyttelse af danske oste (BGB)
- Administration af Lurmærkereglene
- Mejeristatistik

Koordinering af mejeriforskning er blandt L & F's arbejdsområder

Udgivet oktober 2012, Oplag: 1000

Redaktion: Jørgen Hald Christensen, Lars Winther.

Foto: Landbrug & Fødevarer, Arla Foods, Colour Box

Tryk: Zeuner Grafisk as

Landbrug & Fødevarer

Axelborg, Axeltorv 3
1609 København V

T +45 3339 4000
F +45 3339 4141

E info@lf.dk
W www.lf.dk